

ARBEJDSLØSHEDSRAADETS REDEGØRELSE FOR ARBEJDSLØSHEDENS KARAKTER OG OMFANG

AF HANS CL. NYBØLLE

EFTER at Socialministeren for nylig har stillet den af Arbejds-
løshedsraadet den 22. Februar 1935 afgivne Redegørelse for
Karakteren og Omfanget af Arbejdsløsheden her i Landet til
Raadighed for Offentligheden, vil ikke mindst dette Tidsskrifts
Læsere have et naturligt Krav paa at blive gjort bekendt med
det vigtigste af denne Betæknings Indhold. Dette saa meget
mere, som Raadet ikke ved Udarbejdelsen har indskrænket sig
alene til de Betragtninger, som Resultaterne fra Arbejdsløsheds-
tællingen af 1934 kan give Anledning til, men paa Grundlag af
andet foreliggende Materiale har draget forskellige andre for Be-
lysningsen af Ledighedsproblemet, som det foreligger herhjemme,
væsentlige Sider ind under Behandlingen.

Hvad først den i flere Henseender enestaaende Arbejdsløsheds-
tælling af 30. Juni 1934 angaar, kan straks, uanset hvordan man
fra forskellig Side iøvrigt vil bedømme dens Teknik, fremhæves
Vigtigheden af, at Raadet ved Planens Fremsættelse ikke ind-
skrænkede sig til at søge blot de arbejdsløses Forhold oplyst,
men trods den betydelige Udvidelse af Opgaven, der maatte blive
Følgen, slog fast, at Muligheden af at opnaa Resultater ved en
saadan Undersøgelse maatte afhænge af, at man i samme Ud-
strækning søgte Oplysning om de beskæftigede.

Betydningen heraf beror slet ikke, som mange maaske umid-
delbart vil tænke, paa en Formodning om, at den paa en given
Dag faktisk eksisterende Gruppe af ledige Personer kan være
noget tilfældigt eller — modsat — ganske specielt sammensat;
begge Dele gør sig sikkert gældende, og Virkningen heraf neu-
traliseres ikke ved den blotte Udvidelse af Undersøgelsen ogsaa
til de ikke-arbejdsløse. Gevinsten ved en saadan Udvidelse beror
derimod paa det betydeligt mere elementære Forhold, at man
kun derved sættes i Stand til at drage Sammenligning og at vur-

dere, altsaa noget lignende, som opnaas ved at angive en Vej-længde til 50 km i Stedet for blot til 50.

Udtalt saaledes kan man gerne sige, at hvad der er forlangt, altsaa kun er en Selvfølgelighed. Imidlertid har man Eksempler nok paa manglende Erkendelse af denne Slags Selvfølgeligheder. En Undersøgelse af Børnedødelighedens Karakter og Omfang kan ikke grundes paa Oplysninger om de døde Børn alene, men maa, hvad ikke enhver straks er klar over, baseres paa Oplysning om alle de fødte Børn og deres videre Skæbne o. s. v., og selv om man er nok saa klar herover, er der i Praksis endnu et betydeligt Spring fra at søge Oplysning om ca. 15 pCt. af en Gruppe Personer til at søge de samme Oplysninger om dem alle. Ikke blot forøges Arbejdet — og paa Grund af de udvidede Muligheder bliver det betydeligt mere end det 6- à 7-dobbelte. Men, hvad der betyder langt mere, en indviklet og omstændelig Spørgeformular gives til-lige en omfattende Kreds af Personer i Hænde, hvem Mulighe-derne for Forstaaelsen af Spørgsmaalenes virkelige Indhold bliver fjern, nemlig de trods alt ikke faa, som i lange Tider ikke har været udsat for at føle sig overflødige, og for hvem i alt Fald visse tekniske Detailler i en Udredning af Arbejdsløshedens Problem maa synes ganske fremmed og i alt Fald dem uvedkommende. En Undersøgelse som den foreliggende er paa dette Punkt ene-staaende, og der er næppe mange Lande, hvor den lod sig gen-nemføre, og næppe noget, hvor den lod sig gennemføre bedre.

Dette sidste følger sig som et særdeles reelt Biprodukt, hvis Værdi ikke bør glemmes, til de rent formal-statistiske Fordele ved den valgte Fremgangsmaade, der, som en Konsekvens af Tanken om at tælle baade ledige og beskæftigede, maatte føre til, at man i alt væsentligt lod Undersøgelsen omfatte alene Medlemmerne af de anerkendte Arbejdsløshedskasser. Uden for disse findes ganske vist ogsaa ledige — formodentlig adskilligt flere end Antallet af personligt tilmeldte ved Anvisningskontorerne angiver.

Hvis man vilde medindtage alle, gik man ikke blot i betydelig Omfang Glip af Organisationernes — som det bagefter maa synes — faktisk uundværlige Bistand; men rent principielt førtes man derved ogsaa ind paa at grundlægge Undersøgelsen paa et Ledig-hedsbegreb, som det vilde have været yderligt svært straks at fast-sætte og senere at fastholde. Andet Steds¹⁾ har jeg forsøgt at karakterisere Vanskelighederne herved og maa mene, at som Sam-

¹⁾ Socialt Tidsskrift 1935, Hæfte 1.

fundet er indrettet i Dag, er en almindelig statistisk Undersøgelse af Arbejdsløshedens Omfang og Karakter af yderst ringe Værdi — om overhovedet mulig — saa snart den gaar uden for dem, hvis Beskæftigelsesvilkaar er overenskomstmæssigt fastsatte. Videregaaende Undersøgelser af denne Slags kan i det højeste blive partielle og maa, for ikke at blive altfor formelle, gaa enquête-mæssigt til Værks.

Som Følge af at Tællingen altsaa blev foreslaaet at skulle omfatte alle Kassernes Medlemmer, blev den ingen egentlig »Arbejdsløshedstælling«, som den almindeligvis betegnes, men en Slags Folketælling af de organiserede Arbejdere med ganske særlig Hensyn til deres Beskæftigelsesforhold ikke blot paa Tællingsdagen, men ogsaa i Løbet af de sidste forud for denne gaaende to Aar.

Hvad man — som karakteristisk for Tællingen — søgte Oplysning om, kan i det væsentlige illustreres ved at anføre, at Spørgsformularen indeholdt Spørgsmaal

- 1) vedrørende den oprindelige Uddannelse (eller Beskæftigelse) og nuværende Specialbeskæftigelse,
- 2) vedrørende Optagelse i Arbejdsløshedskasserne,
- 3) vedrørende Beskæftigelsen resp. Ledigheden paa Tællingsdagen, og
- 4) vedrørende Ledighedens Omfang i hver af de sidst forløbne 24 Maaneder.

Hver af disse Grupper af Spørgsmaal er teknisk opløst i en Række Enkeltspørgsmaal, hvorpaa her ikke skal gaas ind. Tilsammen tog de naturligvis Sigte paa at belyse visse specielle Sider af Arbejdsløshedsproblemet, der mere eller mindre kan anses som bestandig lige vigtige, men som i alt Fald var og er af Aktualitet.

Medens Besvarelsen af de mere rent personlige Spørgsmaal om Køn, Alder, ægteskabelig Stilling, Fag, Bopæl o. s. v. ikke kunde volde Vanskeligheder, knyttede Interessen sig derimod til Besvarelsen af de ovenfor anførte; nogle har unægtelig givet helt op, gennemsnitlig 17 pCt., men det er kun enkelte Kasser, hvorfra der mangler Besvarelser fra mere end 25 pCt. af Medlemmerne. Blandt de indkomne Besvarelser er der naturligvis ogsaa Mangler; saaledes er Spørgsmaalene vedrørende Beskæftigelsen paa selve Tællingsdagen i den Grad gennemført daarligt besvaret, at man uvilkaarligt kommer ind paa den Tanke, om der — rent ud — ogsaa er spurgt daarligt. Om den paagældende var beskæftiget eller ledig paa selve Tællingsdagen, har dog ikke kunnet undgaa at give

sig Udtryk; men den interessante Opgørelse af de lediges Fordeling efter sidste Ledighedsperiodes Længde, der kendes fra andre Landes Tællinger af de arbejdsløse, for ikke at tale om den hertil svarende Fordeling af de beskæftigede efter deres sidste Beskæftigelsesperiodes Længde, en Opgørelse, som kun en ogsaa de beskæftigede omfattende Tælling kan yde, har det af den nævnte Grund ikke været muligt at foretage.

Herudover frembyder Oplysningerne om Ledigheden i de to sidste Aar visse Mangler, i det væsentlige dog kun forsaavidt de hertil sigtende Spørgsmaal er besvaret ikke af den paagældende selv, men paa Foranstaltning af hans Organisation, og denne sidste kan almindeligvis ikke oplyse noget om Ledigheden for Tiden forud for Indmeldelsen (Overflytningen); hvis denne altsaa er foregaaet i Løbet af den betragtede 2 Aars Periode, er Ledighedsmængden uoplyst for den første Del af Perioden. Af talstærke Organisationer gælder dette sidste dog kun Arbejdsmændene. I det hele vil det af disse Anmærkninger fremgaa, at det næppe vilde have været formaalstjenligt at stille større Krav; Betænkningen oplyser, at Raadet oprindelig havde tænkt sig at søge Omfanget af Ledigheden i de 3 sidste Aar oplyst, nemlig med den Begrundelse, at man derved vilde naa tilbage til et Tidspunkt, hvor Beskæftigelsesforholdene var mere prægede af normale Forhold. Naar det Omfang, hvori tilforladelig Oplysning faktisk har kunnet tilvejebringes for de to sidste Aar, tages i Betragtning, kan man formentlig nu bagefter roligt se bort fra de forud for Tællingen gaaende Overvejelser saavel som fra de i det mindste stadig lige hypotetiske Muligheder, en Udvidelse til 3 Aar vilde have frembudt.

Forinden de mest interessante, men mere specielle Spørgsmaal, Betænkningen beskæftiger sig med, omtales, maa nogle af de mindre specielle, men ikke derfor mindre vigtige Resultater nævnes til Orientering. Dog maa det herved erindres, at, som nævnt, ikke alle Medlemmer har afgivet (eller har kunnet afgive) Besvarelse, og at de paa Tællingsdagen ledige synes at have svaret i mindre Omfang end de beskæftigede; af de 315 000 indkomne Skemaer angik nemlig kun de 43 900 Personer, der var arbejdsløse paa Tællingsdagen (svarende til en Ledighed paa 13,9 pCt.), medens Kasserens Medlemstal pr. ultimo Juli 1934 er opgjort til 372 000, hvoraf 57 700 ledige, svarende til en Ledighedsprocent af 15,5 pCt. Naar bortses fra de enkelte Kasser, hvor forholdsvis faa Medlemmer har afgivet Besvarelser, specielt de kvindelige Arbejdere, synes

Manglerne iøvrigt saa jævnt fordelt, at de i alt væsentligt kun har medført, at samtlige Ledighedsprocenter er lidt for lave.

I første Række giver nedenstaaende Tal nu Udtryk for Ledighedens Omfang paa de enkelte Alderstrin inden for hvert af Kønnene:

Alder	Ledige (i pCt.) ^{20/6} 1934	
	Mænd	Kvinder
18—25 Aar	16,7	8,9
25—40 —	13,3	10,8
40—50 —	12,2	12,1
50—60 —	16,1	15,2
60 Aar og derover.....	21,3	18,7

Medens der bl. a. under Hensyn til det ovenfor nævnte store Antal ubesvarede Skemaer fra de kvindelige Arbejdere ikke bør lægges særlig Vægt paa Forskellen mellem Mænds og Kvinders Ledighed, er det særlig Ledighedens Forandring med Alderen, der kan aflæses af Tallene. Kvinderne viser en stadig voksende Ledighed med voksende Alder, medens Mændene har mindst Ledighed paa de mellemste Alderstrin. Disse Bevægelser hænger for en Del sammen med saavel Civilstandsfordelingen, der ikke er ens for mandlige og kvindelige Medlemmer, som ogsaa og ikke mindst med Fagfordelingen, der naturligvis slet ikke er det. Mellem Ledighedens Forandring med Alderen blandt gifte Mænd og gifte Kvinder er der dog næsten ingen Forskel; denne viser sig væsentlig blandt de ikke-gifte. Ugifte Mænds Ledighed stiger stærkere med Alderen end de gifte Mænds, men ikke saa stærkt som de ugifte Kvinders, hvis Ledighed paa de yngste Alderstrin imidlertid ogsaa var minimal. Dette sidste skyldes formentlig de senere Aars Udvidelser (f. Eks. i Tekstilindustrien), der har medført forøget Efterspørgsel efter unge, kvindelige Arbejdere. Endelig kan ogsaa fremhæves, at Afgang fra Kasserne paa Grund af Indgaaelse af Ægteskab maa spille større Rolle for Kvinderne end for Mændene.

I denne Forbindelse skal endnu blot anføres, at af de 39 000 ledige Mænd var 25 000 Familiefædre og ca. 7200 unge (18—25 Aar). Og en ikke ringe Del af de unge har i det hele i Løbet af de sidste 2 Aar været ledige i længere Tid, jfr. følgende Fordeling efter Antallet af tabte Arbejdsdage i Tiden $\frac{1}{7}$ 1932— $\frac{1}{7}$ 1934:

Antal tabte Dage	Antal Medlemmer	
	Samtlige	18—25 Aar
0	113 900	22 800
1—150	85 800	16 700
150—300	63 900	9 200
300—450	32 700	4 900
over 450	18 600	3 000
Tilsammen	314 900	56 600

Selv blandt de yngre, der endnu ikke har været udsat for de mange Aars Tilbøjelighed til at sætte Skel mellem mere og mindre værdifuld Arbejdskraft (skiftende Teknik, Sygdom og anden Modgang), findes saaledes næsten 8000 med mere end 300 tabte Dage, Personer, som altsaa ikke har haft lønnet Beskæftigelse i Halvdelen af de to sidste Aar.

At gaa nærmere ind paa Ledigheden inden for de forskellige Fag tillader Pladsen ikke; enkelte Forhold tyder dog paa, at den forskellige Maade, hvorpaa Arbejdsløsheden ændrer sig med Alderen blandt Mænd og Kvinder, ogsaa beror paa Fagfordelingen, specielt m. H. t. de forskellige Fags forskellige Krav til faglig Dygtighed, fysisk Styrke o. s. v. For de nedennævnte 4 Hovedgrupper af Fag finder man for de seneste Aar følgende Ledighedsprocenter pr. ultimo Juni:

	1930	1932	1934
Bygningsindustri	5,3	36,0	10,1
Anden Industri	9,3	23,7	14,6
Handel	6,7	11,7	8,7
Arbejds mænd	9,2	25,0	18,8

hvilke Tal, bortset maaske fra Handelsfagenes ikke stærkt organiserede Bestand, viser en ganske karakteristisk Bevægelse. Byggefagene viser størst Nedgang siden 1932, da Ledigheden var størst, men trods det omfattende Byggeri sidste Sommer var Ledigheden dog større end i 1930. Imidlertid maa det erindres, at 1934-Byggeriet rimeligvis i ret enestaaende Grad har været ensidigt. Hverken Reparationsarbejder eller industrielt Byggeri har gjort sig gældende i tilsvarende Omfang som Tilvejebringelsen af nye Boliger. Dette kan naturligvis ikke undgaa at øve en direkte Virkning paa Ledighedstallet, og denne Virkning förstærker sandsynligvis igen indirekte den Styrke, hvormed de forskellige Byggefags forskellige Sæson influerer paa Tallet for alle Fagenes Ledighed under

et, derved at disse Fag, der efter den naturlige Orden, hvori de ved Opførelsen af Boliger maa vente paa hinanden, kan finde anden Beskæftigelse, medens de venter, naar ogsaa Reparationer og andet Byggeri kan give rigelig Beskæftigelse.

Det Forsøg, der ved Arbejdsløshedstællingen er gjort paa i Almindelighed at belyse Ledighedens territoriale Fordeling, synes i Modsætning til Undersøgelsens øvrige mere almindelige Afsnit at have frembudt Vanskeligheder, som det i alt Fald paa Basis af det foreliggende Materiale ikke er lykkedes at overvinde. Ganske vist vrimler det med overraskende og betydelige Forskelle, særlig m. H. t. Arbejds mændenes Ledighed. Det maa jo imidlertid siges at være et stort Spørgsmaal, hvad saadanne Forskelle i Virkeligheden betyder. Selve Tallene er kun Symptomer, og fra adskillige andre Omraader — ikke mindst de demografiske — kender jeg og har — ogsaa her i Tidsskriftet — gjort opmærksom paa de Farer, der ved Samfærdselsmidlernes revolutionerende Udvikling truer med at gøre den statistiske Eftervisning af »territoriale Aarsager« illusorisk, i hvert Fald naar man ikke bringer ganske særlige Metoder i Anvendelse, Metoder, som imidlertid i Følge Sagens Natur ogsaa maa blive ganske særligt besværlige, hvis man gaar uden for de helt snævre Specialundersøgelser Omraade.

Imidlertid maa alt jo prøves, om ikke af anden Grund saa af Hensyn til Eftermælet; naar man imidlertid f. Eks. hører om den Rayon, inden for hvilken Lillebæltsbroen henter sin Arbejds kraft (bl. a. fra Aarhus), faar man et Indtryk af Opgavens virkelige Mægtighed.

Af de mere almindelige Resultater er Ledighedens Fordeling efter Alder og samlet Ledighed i Løbet af de to foregaaende Aar allerede berørt oven for; da en nærmere Redegørelse for de i denne Forbindelse vundne Resultater straks fører ind i Kredsen af de Specialproblemer, Raadet har skænket en særlig Opmærksomhed, er der en anden Specialundersøgelse vedrørende Arbejds kraftens Flyttelighed, nemlig den faglige, der i Tilslutning til den lige omtalte Kritik af Mulighederne for en Undersøgelse af den territoriale Flyttelighed først bør fremhæves som langt mere vellykket.

Denne Specialundersøgelse beskæftiger sig med den oprindelige og nuværende Beskæftigelse inden for en Række Fag. For Arbejds mændene undersøges saaledes Ledigheden, eftersom deres oprindelige Uddannelse har været af den ene eller den anden Art. Store Forskelligheder kommer dog ikke frem, naar undtages de oprinde-

lig ufaglærte, der har større Ledighed end andre Arbejdsmænd; og ganske særlig gælder dette de oprindelig fra Landbrug »indvandrede«, der nu er gamle, hvad der kunde tyde paa, at ogsaa Arbejdsmandsfaget efterhaanden specialiseres og gør det vanskeligt for denne Gruppens nu »gammeldags« Arbejdsmænd at finde Beskæftigelse.

Som særlig vellykket maa den for Smedefaget gennemførte Analyse betegnes; det vises her, hvorledes Uddannelsen er foregaaet paa relativt faa ordinære Smedebrancher (Grovsmed, Klejnsmed o. s. v.), men at et stort Antal senere er »vandret over« i Specialbrancher, hvorved Risikoen for Ledighed i høj Grad udjevnes; thi er en saadan af den tekniske Udviklings Behov nødvendiggjorte Vandring i det hele taget mulig (den forudsætter fortsat Opøvelse og Uddannelse), ligger heri et ledighedsudjævnende Moment, der synes at være fuldt effektivt, og Bestræbelserne herpaa maa naturligvis i højeste Grad anerkendes.

Vender vi os nu til det ovenfor nævnte meget omfattende Afsnit, der omhandler Forbindelsen mellem Arbejdsløsheden paa Tællingsdagen og Arbejdsløsheden i den forudgaaende 2-Aars Periode, træffer man her bag den statistiske Behandling af Stoffet en Konfrontering med en Række for den enkelte Arbejder yderst vigtige Problemer.

Grundlaget er her den foran omtalte Opgørelse af de den $\frac{30}{100}$ 1934 henholdsvis beskæftigedes og lediges Fordeling fagvis efter Alder og Antal tabte Arbejdsdage i 2 Aars Perioden. Som Hovedtræk viser Tallene her, at de Grupper af Arbejdere, der havde det største Antal ledige Dage, ogsaa gennemgaaende var mest udsat for Arbejdsløshed paa Tællingsdagen. Som Følge af Bedringen i Beskæftigelsesforholdene havde imidlertid endog de, der havde gaaet længst ledige, paa Tællingsdagen faaet en større Chance for Beskæftigelse end de forud havde haft, omend Bedringen var svagest for dem med det største Tab. Dette gælder ogsaa som Helhed de forskellige Aldersklasser, men dog saaledes, at de ældre Arbejdere overalt synes at have vanskeligere ved atter at faa Arbejde end yngre med samme forudgaaende Ledigheds-mængde.

Opløser man derimod i Fag kommer visse Forskelligheder frem; saaledes udgør Personer med stor Ledighed i 2 Aars Perioden, og som ogsaa var ledige paa Tællingsdagen, en fra Kasse til Kasse højst varierende Brøkdel af Medlemstallet, men med det fælles Træk, at Nedgangen i Ledigheden for de langvarigt arbejdsløse

i det væsentlige følger Nedgangen i Fagets Arbejdsløshed, omend i langsommere Tempo. Man kan med Redegørelsen kun være ganske enig i, at det først nævnte af disse Forhold synes at svække Formodningen om, at større Dele af de organiserede Arbejdere er uanvendelige i Produktionen. At det sidstnævnte skulde besidde en særlig Kraft til at vise, at Konjunkturforholdene kan bedres saa stærkt, at næsten alle Personer med lang Ledighed kommer i Arbejde, har jeg derimod lidt svært ved at indse. At Højkonjunkturen, ligegyldigt hvad man herved tænker sig (Priser, Beskæftigelse, Investering o. s. v.), har den paastaaede Tendens, staar vel i den Grad fast, at man maatte have set sig godt om efter en rimelig Forklaring, hvis Tallene paa dette Punkt ikke havde føjet sig.

Man er her ved et Punkt, de organiserede Arbejders Anvendelighed i Produktionen, der har spillet en stor Rolle i det sidste Aars offentlige Diskussion om Arbejdsløshedsproblemet. En af Aarsagerne hertil har ogsaa været Organisationernes stærke Vækst i de senere Aar, og da et Par af Redegørelsens særlige Undersøgelser gaar dybt ind paa Belysningen af dette Forhold, vil det være rimeligt først at omtale disse Afsnit.

At Organisationerne — baade Fagforeningerne og Arbejdsløshedskasserne — er vokset stærkt og betydelig stærkere end Folketallet samtidigt er steget, er utvivlsomt, f. Eks. for Fagforeninger fra 128 000 Medlemmer i 1911 til ca. 400 000 ved Begyndelsen af 1934. At denne Vækst ikke i nævneværdig Grad beror paa Folketallets Vækst — ikke engang naar man tager Hensyn til, at de produktive Aldersklasser i de seneste Aar er vokset endog stærkere end hele Folketallet — er evident; selv om Udviklingslinierne ikke er helt jævne og navnlig ikke for de enkelte Fag helt parallelle, er Forklaringen — omend kun i første Omgang — den simple, at det først efterhaanden er lykkedes at gennemorganisere de Fag, der tidligst paabegyndte dette Værk, og at Organisationsbestræbelserne endnu først i de seneste Aar har faaet Vind i Sejlene paa nye Omraader. Betænkningen gaar imidlertid ikke ind paa Spørgsmaalet om, hvilke Betingelser det da er, der begunstiger en saadan Udvikling; med en i alt Fald i denne Forbindelse velbegrundet Ret peger den derimod paa det ogsaa i mit ovenciterede Arbejde i Socialt Tidsskrift fremhævede Forhold, at Antallet af Personer, der som ikke selvstændige Erhvervsdrivende i og for sig opfylder Betingelserne for at blive Medlemmer af de faglige Organisationer, i Følge de sidste Folketællinger maa ligge

omkring 1 Million; og af disse er altsaa endnu kun ca. 40 pCt. organiserede. Den Mulighed, som jeg i Socialt Tidsskrift ogsaa har ment at maatte tage i Betragtning til Forklaring af saerlig de sidste Aars stærke Vækst, nemlig, at man paa Grund af Ændringer i Sociallovgivningen i større Udstrækning nu end tidligere kan fastholde Medlemmerne i Organisationerne, mener Betænkningen er af saa ringe Betydning, at det samlede Tal for Tilvæksten kun er umærkeligt paavirket heraf. Hvordan det siden forholder sig hermed, er jeg naturligvis enig i, at saa længe selve Udvidelsesomraadet endnu er saa stort, er det dette, man i første Række maa hæfte sin Opmærksomhed ved.

I Forbindelse med Spørgsmaalet om disse Udvidelsesmuligheders reale Betydning viser sig her ogsaa Spørgsmaalet om det Omfang, i hvilket det i Sammenligning med andre Erhverv i saerlig Grad kriseramte Landbrug kan formodes at have skudt Arbejdskraft fra sig, skønt det jo langt fra er sikkert, at netop denne Arbejdskraft med det samme har fundet Optagelse i Organisationerne efter en Maalestok blot nogenlunde svarende til dens egen Eksistens. Ikke destomindre er der næppe noget andet af Arbejdsløshedsproblemets specielle Sider, der er blevet trakteret — og maltrakteret — i tilsvarende Grad i Vinterens Debat, og Raadets Betænkning ofrer derfor ogsaa med Rette denne Side en betydelig Plads, altsaa paany en de øvrige Undersøgelser sideløbende, men selvstændig Specialundersøgelse om et Emne, som det maaske i det hele taget ikke er muligt at sige det sidste Ord om, men om hvilket der næppe for Tiden nu kan siges meget mere af Betydning end der her er sagt.

Ulykken er her, at det ikke er sikkert, at alle taler om det samme, men alligevel ender det med, at Problemet tilsyneladende staar fast. Raadets Behandling, der paa et enkelt Punkt bl. a. indeholder en Analyse, der i sin Idé udmærket lod sig benytte som et statistisk Skoleeksempel, har den Fordel, at Usikkerheden ved Opgørelsen ikke er søgt dulgt, men belærer den opmærksomme Læser om Forskellen mellem at stille en Opgave og forsøge at løse den; det er ikke ualmindeligt, at først det sidste afdækker Opgavens sande Natur, der her kommer frem i Forsøget paa at opgøre Nedgangen i Anvendelsen af fremmed Arbejdskraft paa Ejendomme af forskellig Størrelse i Tiden fra Driftsaaret 1929—30 til 1932—33. Uden at anvende den unævnelige Betegnelse »Middelfejl«, kunde den Side af Opgaven, som kendetegnes ved dette Begreb, ogsaa som Følge af Analysen maaske have

afsat sig et stærkere Spor i Konklusionen, der gaar ud paa, at hvis man skal nævne et Tal, som det mest sandsynlige, skønnes det at udgøre omkring en Snes Tusinde Arbejdere; hvis man mere havde lagt an paa at beregne nogle Grænser for Antallet, kunde det maaske have bidraget til i højere Grad at afsvække den Betydning, der er tillagt Spurten efter dette Tal. Til syvende og sidst er der jo endelig det tilbage at afgøre, hvormed det af det formodede Tal, der ekstraordinært er kommet til som Følge af den forøgede Spændvidde mellem Landbrugserhvervets og de øvrige Erhvervs Konjunkturer. Dette Spørgsmaal har dog heldigvis ikke været rejst med Krav om ogsaa at faa sit endelige Svar.

Endelig skal endnu omtales Raadets forskellige Forsøg paa at belyse Anvendeligheden i Produktionen af den i de seneste Aar paa Arbejdsmarkedet tilkomne Arbejdskraft. Spørgsmaalet har været berørt i det foregaaende og er naturligvis af betydelig Interesse. I nogle særlige Afsnit redegøres der for en Del forskellige Fremgangsmaader, der har været anvendt i Udlandet (England, Sverige og Norge); de angaar dog alle alene de arbejdsløses Anvendelighed og har til Dels alligevel krævet et stort Apparat, uden at man er kommet i Besiddelse af Resultaterne af den ved Sammenligninger mindst lige saa interessante Opgørelse af de beskæftigedes Anvendelighed.

Som Følge af, at den danske Arbejdsløshedstælling har omfattet alle Medlemmer baade beskæftigede og ledige i Forbindelse med, at der stilledes Spørgsmaal om Ledighedens Omfang ogsaa tilbage i Tiden, er det blevet muligt at belyse denne Side af Sagen ad helt anden Vej end de nævnte fremmede.

Interessantest er her igen Specialundersøgelserne; mere generelt kan man ikke komme længere end til at undersøge Ledigheden efter Anciennet, d. v. s. indenfor den pr. $\frac{30}{6}$ 1934 tilbageværende Del af hvert af de i de sidste Aar i Organisationerne indtraadte Antal Personer; men Resultatet bliver iøvrigt allerede her, at Ledigheden snarest er mindst for de sidst indtraadte. For Ledigheden pr. $\frac{30}{6}$ 1934 finder man saaledes følgende Procenter:

Aargang	1934.....	8,9 pCt.
—	1933.....	13,6 —
—	1932.....	16,6 —
—	1931.....	16,7 —

Efter det foran fremhævede finder man da ogsaa, at den Brøkdelen af hver Aargang, der *ikke* har tabte Arbejdsdage i Løbet af de to sidste Aar, udgør følgende Procenter:

Aargang 1934.....	69 pCt.
— 1933.....	43 —
— 1932.....	26 —
— 1931.....	22 —

I mere intim Kontakt med Realiteterne kommer imidlertid de specielle Undersøgelser, omend disse kun har kunnet gennemføres for et Mindretal af Fag. Disse Undersøgelser har gaaet ud paa at konstatere Omfanget af Ledigheden i Juli 1932, dels for de Personer, der hele Tiden fra Juli 1932 til Juni 1934 har været Medlemmer af samme Kasse, dels for dem, som først er blevet Medlem i Løbet af Perioden. For nogle Kasser er som nævnt ovenfor i alt Fald den Del af Spørgeskemaet, hvorpaa det her kommer an, blevet udfyldt paa Kassens Foranstaltning; og Oplysning om Ledigheden i Juli 1932 mangler da. For andre Kasser bestaar Tilgangen hovedsagelig af Lærlinge, og Spørgsmaalet bortfalder da i Virkeligheden af sig selv.

For de nedennævnte Kasser finder man imidlertid følgende Tal for den gennemsnitlige Ledigheds Omfang i Juli 1932 særskilt for de allerede før Juli 1932 i Kassen staaende Medlemmer (a) og for de først i Løbet af Perioden indmeldte (b). Til Sammenligning er anført Ledigheden pr. $\frac{30}{100}$ 1934 for hver af de samme Grupper af Personer:

		Ledighedsprocenter			
		Juli 1932		$\frac{30}{100}$ 1934	
		a	b	a	b
Træindustri	Mænd	29,8	7,5	11,2	6,2
Tekstilindustri	Mænd	14,5	7,3	7,3	12,6
	Kvinder	19,6	2,8	11,6	7,4
Handels- og Kontormedhjælpere	Mænd	13,6	7,2	10,8	8,7
	Kvinder	8,4	5,2	11,8	5,9
Landarbejdere	Mænd	13,2	4,8	14,0	10,1
Malersvende	Mænd	14,1	9,6	6,7	8,8

Disse Tal tyder saaledes ikke paa, at det fortrinsvis er Personer, hvis Arbejdsevne (eller -vilje) ligger under Gennemsnittet, der udgør Tilgangen til Arbejdsløshedskasserne.

Ser man bort fra Specialundersøgelserne og prøver at samle Svaret paa Hovedspørgsmaalet om Arbejdsløshedens Karakter og Omfang, forekommer det mig, at den med Alderen stigende Ledighed og den med Alderen fundne Forskydning i Fordelingen efter tabte Arbejdsdage i ugunstig Retning, bliver den Generalnævner, hvori de mange Bestanddele bedst lader sig sammenfatte, i alt Fald naar man ogsaa tager de overenskomstmæssige Vilkaar for Beskæftigelse i Betragtning. Hvad man end vil mene om disse, undgaar de ikke at skærpe Kvalitetskravene til den enkelte og derved at forstærke i Stedet for at udjævne Virkningen af den med voksende Alder naturligt fremadskridende Afstandsforøgelse mellem de Forhold (Teknik, Tempo og de øvrige Arbejdsvilkaar), hvorunder Indtrædelsen i Erhvervslivet (Uddannelsen) i sin Tid er foregaaet, og hvorunder Deltagelsen i Arbejdet i Dag foregaar.

I hvilket Omfang Raadets enkelte Medlemmer vil være enig heri, er mig ikke bekendt; kun at i alt Fald nogle ikke er det. Imidlertid finder man Udtryk for en tilsvarende Betragtningssmaade hos mange. Jeg skal i denne Forbindelse indskrænke mig til at henvise til den af Myrdals for ikke længe siden udgivne og meget omtalte »Kris i befolkningsfrågan«, i hvilken ogsaa fremhæves Nødvendigheden af og Midlerne til at afbøde den ledighedsskabende Tendens, som de Former, hvortil Produktionen mere og mere hengiver sig, synes at indeholde, og som netop hænger sammen med det her omtalte.

Men herover maa det heller ikke glemmes, at naar det, Problemet drejer sig om, er at faa Produktionslivet omorganiseret med større, helst fuldstændig Beskæftigelse for Øje, kan en Undersøgelse af Arbejderklassens Forhold alene ikke ventes at give et afgørende Bidrag. Ligegyldigt paa hvilken Maade, man tænker sig Beskæftigelsesvilkaarene ordnet, staar ogsaa Spørgsmaalet om Formerne for Kapitalens Tilvejebringelse og Fordeling paa Produktionslivets forskellige Felter tilbage at arrangere. Paa begge Felter maa Nationaløkonomien faa betydelige Opgaver; men som Hr. Myrdal i en anden af sine Bøger har søgt at vise, vilde det være urimeligt, om den alene skulde overlades hele Sagen.
